

Nagy Pál

Bözödi és a Termés*

Okkal mondhatjuk — szakmai körökben vannak is ilyen vélemények —, hogy a huszadik század első fele magyar irodalmának története nem kis mértékben folyóirat-centrikus. Elegendő talán csak a *Nyugatot* említeni meggyőző példaként, de utána a *Válasz*, a *Kelet Népe*, vagy Erdélyben a *Pásztorújság*, az *Erdélyi Helikon* is ugyanezt tanúsítja.

Adott történelmi körülmények között nemzedékek, irányzatok, tömörülések jelentkeztek a szellemi élet medrében egy-egy lap, folyóirat indításával, és az így megnyílt közlési lehetőségek általánosságban az értékteremtést szolgálták. Nem mellőzhető szakmai feladataink között a legelsőkhöz tartozik múltbeli folyóirat-irodalmunk számbavétele, különösképpen azoknak a kezdeményeknek és eredményeknek a felderítése, amelyek az eddigiek során jószerivel háttérben maradtak, ám irodalomtörténeti, kultúrtörténeti jelentőségükhöz méltó figyelmet érdemelnek. Szerintem ezek közé tartozik a *Termés* is.

1942 decemberében — viharfelhők alatti háborús viszonyok közepette — került ki a nyomdából Kolozsvárt a *Termés* első száma. Valójában inkább kötet volt ez a vaskos, 152 lap terjedelmű kiadvány, borítójának belső oldalán ezzel a megjelöléssel: Ősz. Szerkesztette Asztalos István, Bözödi György, Jékely Zoltán, Kiss Jenő és Szabédi László. „Megjelenik évente négy kötetben, minden évszakban egyszer” — olvashattuk a szerkesztők névsora alatt.

Nem mindennapi esemény volt Erdélyben (de nem csak itt) a *Termés* jelentkezése irodalmunk égboltján. Egy fiatal írónemzedék indította útjára azt az orgánusot, mely jól meghatározott célkitűzése szerint a népi mozgalomhoz kapcsolódva kívánt a szellemi megújulás, az értékteremtés fóruma lenni. Természetes, hogy nem egyik napról a másikra, nem előzmények nélkül jött létre Kolozsvárt a merész vállalkozás: kezdeményező tervezetések, éles viták hevében érlelődött meg az alapítás gondolata, míg aztán valóra vált a szép álm.

A lapalapítás előzményeit illetően forrásértékű dokumentumoknak tekinthetjük Szabédi László és Bözödi György levélváltását, ami 1942 augusztusában történt, pár nappal a *Helikon* íróinak marosvécsi (utolsó) találkozása előtt. A vécsi összejeövetelre ezúttal meghívást kaptak néhányan a fiatalok közül is, s

*A szerzőnek az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál 2010-ben megjelent *Betűvetés mezején*. Írókról, írásokról című kötetéből.

ahogyan a tanácskozásról kiadott Tájékoztató jelentés közölte: „A második napba átnyúló megbeszélések során Szabédi László bejelentette, hogy a fiatalabb írók ez év tavaszán ugyancsak magyar nemzeti és népi célok szolgálatára írói munkaközösséget alakítottak. Ennek tagjai közül e találkozón is jelen vannak: Asztalos István, Gagy László, Jékely Zoltán, Kiss Jenő, Szabédi László, Wass Albert. Kéri, hogy a felsoroltakat tekintsék az új munkaközösség képviselőinek. Az írók a bejelentést örömmel vették tudomásul — olvashatjuk a Tájékoztatóban —, mert a csoport munkaterve a Helikon közösségének programjával teljes összhangban van”. Szabédi ezúttal nem tett említést lapalapításról, csak egy olcsó könyvtár indításának tervét és a városokban, falvakban tartandó előadás-sorozat ügyét terjesztette elő, hangsúlyozván: közösen álljanak ki az írók „a nemzet egységét veszélyeztető szociális méltánytalanságok ellen”.

Bözödi György, aki ekkoriban Marosvásárhelyen élt, már a vécsi bejelentés előtt szoros kapcsolatban volt a kolozsvári pályatársaival, Szabédiékkal, ismerte a terveket, többek között a *Pásztortűz* átvételére vonatkozó próbálkozásokat, s augusztus 3-án Szabédi Lászlóhoz írt terjedelmes levelében részletesen kifejtette ide vonatkozó nézeteit. Egyebek között ezt írta: „Végre, hogy valamit csináltok a sok tervezgetés után. A Pásztortűz átvétele, ha sikerül, roppant nagy jelentőségű volna mindnyájunk számára, nem csak nemzedékünk szempontjából, hanem egyénileg is, mert akkor bizonyára többet dolgoznánk (...) az írói közösségre feltétlenül szükséges lesz, de a siker érdekében kérlek, egyelőre csak a magatok nevében beszéljétek, és intézzétek a dolgokat. Általában a Helikon és az egyes vezetők előtt is annyira vörös posztó a nevem, hogy idegesítené őket, ha arra gondolnának, hogy engem is szerephez juttatnak azáltal, ha a lapról lemondanak. Viszont Asztalos, Jékely és Szabédi neve olyan, amiért meghozzák esetleg ezt az irodalmi áldozatot, habár a Járosi-Tavaszy front nagy szívfájdalmával számolni kell. Lehet, hogy borúlátó vagyok, de én ismerem annyira csökönyösnek ezt a baráti kört, hogy ilyen áldozatot ne tételezzek fel róluk (...) Tehát minden körülmények között ütni kell a vasat, és feltétlenül ki kell erőszakolni tőlük a lapot.”

Bözödinek a *Pásztortűz* átvételével kapcsolatos borúlátása távolról sem volt alaptalan; jól rávilágít erre Szabédi is abban a válaszában, melyet két nap múlva, augusztus 5-én küldött Marosvásárhelyre. „Tulajdonképpen úgy áll a dolog — mondotta —, hogy Asztalos, Kiss és én összeültünk, hogy valamit csinálni kéne. Így jutott eszünkbe, hogy mielőtt új folyóirat alapítására szánnók rá magunkat, ajánlatot teszünk a Pásztortűz átvételére (...) Az eredeti elképzelésünk az volt, hogy Asztalos és Bözödi szerkesztik a lapot. Megtudtuk azonban, amit leveledben magad is írsz, hogy a te neved vörös posztó, s nem akartuk már eleve kockáztatni az ügy sikerét. Kissé szégyellünk is a dolgot, de végeredményben itt ugyanis csak formáságról van szó. Mi reád minden körülmények között számítunk (...)”.

Kiderült azonban, hogy Vásárhelyi Z. Emil, a *Pásztortűz* szerkesztője, aki akkor épp katonai szolgálatot teljesített, hallani sem akar a dologról, a lap átadásáról. „Tehát valóban el kell készülni a legrosszabbakra — írta Szabédi, s hozzátette: — Közben mi elhatároztuk, hogy a dolog méregfogát kihúzzuk a Helikon fe-

lé, s felkerestük, előbb Tamásit, aki örömmel vette elhatározásunkat, majd Kovács Lacit is (itt a formula az volt, hogy ő, a Helikon szerkesztője, nyugtassa meg a Pásztortűz baráti körét, hogy nem lát a lap átvételében ellenséges aktust)”.

Már másnap, augusztus 6-án Bözödi hosszú és meglehetősen indulatos hangvételű levélben válaszolt barátja, Szabédi László soraira. „Leveled sok fontos kérdést vet fel, és sietek a válasszal, mert látom, határidők szerepelnek, és azoknak előtte még sok mindent tisztáznunk kell — írta ezúttal, majd így folytatta: — Úgy látom a jelekből, főleg a ti megmozdulásotokból, hogy mindnyájunk számára elérkezett most már a döntés pillanata (...) Régóta tudjuk, hogy mi másképpen gondolkozunk és másképpen látunk, mint a helikoni társaság, ez bármelyikünk írásával könnyen szemléltethető, tehát nekünk szellemileg nem sok kapcsolatunk van azokkal, akikkel most tárgyalnunk kell a függetlenségünk ügyében (...)”. Bözödinek az volt a véleménye, hogy valójában nem tárgyalni kell a *Pásztortűz* átvételéről, esetleg egyéb hasonlóról, hanem: „Teljesen új lapot indítani, ami nehéz ugyan, de nem lehetetlen”. Végül is így történt...

A *Keleti Újság* 1942. október 18-án közölte — *A magára talált Erdély* címmel — azt a nyilatkozatot, melyben kifejezésre jutott (Szabédi László fogalmazásában) ennek a fiatal írónemzedéknek az önállóságigénye, valóságértékelése, ami azonban az aláírók szerint nem jelenthet radikális szakítást az előttük járók, Kósék, Reményikék, Tamásiék korosztályának Erdély-szemléletével. Ugyanekkor elhatárolták magukat a hangoskodó magyarkodástól, s ehelyett inkább a valós magyar szellemi értékek védelmét vállalták, szorosán kapcsolódva a népi mozgalomhoz. És ez a nyilatkozat már említette a készülő új folyóirat címét, a *Termést* is, utalva a tervezett rovatokra, s körvonalazva a kiadvány szellemi arculatát. A nyilatkozat aláírói között nem szerepel Bözödi György, aki akkor nem tartózkodott Kolozsvárt, de ott vannak mindazok, akik kezdettől fogva támogatták az alakuló írói csoport munkáját. (Szenczei László és Wass Albert nem sokkal az indulás után kivált a csapatból.)

Asztalos István a Bözödihez írt szeptember 25-i levelében olvasható, hogy végül is miként zárult le a Pásztortűz átvételének sikertelen ügye, s az is kiderül, hogy az érdekeltek hogyan döntöttek a saját irodalmi fórum megteremtését illetően. „Most veled kapcsolatban szeretnék egyet-mást tisztázni — írja Asztalos. — Mi rád mindig úgy számítottunk és gondoltunk, mint magunkra. De íme jött ez a »Helikon« eset. A Szász Endre két cikke, amit enyhén szólva tapintatlannak ítéltünk és ítélnünk. Egy kicsit messzire voltál hozzánk és úgy látszik, nem egészen értettük egymást. Még a találkozó előtt olvastam a Szabédihoz írt leveledet, melyben bősz aggályaidat fejtet ki. Én nem egészen osztottam és osztom aggályaidat. Az erdélyi irodalomból, vagy kultúrából, mint ahogy egy közösségi ügyből sem, nem lehet személyi ügyet csinálni, sem pedig személyi ügyből nem lehet közösségi ügyet gyártani. Elfogulatlanul nézve, egye meg a fene, de mégsem lehet tagadni az Erdélyi Helikon múltbeli érdemeit. Tamásit nem lehet kirádrozni, például, a magyar irodalom történetéből (...)”

Nem sokkal előbb, augusztus 9-én látott napvilágot Marosvásárhelyt, a Székely Szóban, Szász Endrének az az írása, melyben a szerző (— a — szignóval aláírva) nem kevesebbet szorgalmazott, mint „a kolozsvári könyvkiadó vállalat likvidálását”, tehát az Erdélyi Szépmíves Céh megszüntetését látta szükségesnek, mondván aztán, egybek között: „A Helikon akarva nem akarva felfedezői babérokra pályázik, de vajmi kevés eredménnyel. Össze-vissza két említésre méltó író fedezett fel, Asztalos Istvánt és Wass Albert grófot”, — hogy végül kijelentsse: „a legortodoxabb helikonisták is érzik, hogy vagy újjászületnek, vagy feloszlanak”. Szász Endre a Helikon és a Szépmíves Céh elleni durva támadásával voltaképp a fiatalok, Bözödiék mozgalmát akarta támogatni, ám megszólalásai csak zűrzavart okoztak az amúgy is eléggé felforrósodott légkörben.

Mindezek után 1942 decemberében napvilágot látott Kolozsvárt a *Termés* első száma — Ősz jelzéssel. Megjelenését „pártoló” előfizetők is segítették; ezek sorába tartozott például Málnási Bartók György, Járosi Andor, György Lajos. Báró Kemény János, a *Helikon* házigazdája 7000 forinttal támogatta az új folyóirat indulását.

Nincs a *Termés* első számának élén főszerkesztői vezércikk, semmiféle bemutatkozás, programadás — minthogy főszerkesztő sincsen. Gy. Szabó Béla fametszete után mindjárt Kiss Jenő *Bátor élet* című verse olvasható az első oldalon, s ennek egyik sora — „eljött hát, el a »mi időnk«, barátok” — talán szerkesztői üzenetnek is tekinthető.

De nézzük csak a sorra következő novellákat, költeményeket, rovatokat (Vadrózsák, Kilátó, Vélemény, Művészet, Vigyázó, Harang): megannyi friss hang, jó olvasmány, okos érvelés irodalomról, népi kultúráról — jeles szerzők tollából. Kiss Jenő mellett Jékely Zoltántól, Varró Dezsőtől, Horváth Istvántól, Fényi Istvántól, Horváth Imrétől közölt verseket a *Termés* első száma; prózával jelentkezett Asztalos István, Bözödi György, Wass Albert, Gagy László; a Kilátóban kapott helyet Shakespeare Julius Caesar-jából egy részlet — Áprily Lajos fordításában, meg egy Mistral-novella, amit Szabédi László tolmácsolt magyarul; és különösképpen sokatmondó a remek esszék, tanulmányok sorozata: Szabédi Tamási Áron novelláiról írt gondolatgazdag, időtálló értékelést s Zilahy Lajos és a nemzetnevelés címmel szóló hozzá az akkor oly nagy visszhangot kiváltó vitához; Bözöditől a *Móricz Zsigmond Erdélyben* című írás jelent meg itt először; Jékely Kiss Jenő újabb verseiről írt méltató cikket — *Igaz költő próbája* címmel, Parajdi Incze Lajos Márai híres röpiratáról, Balogh László Asztalos novelláiról mondott véleményt — hogy ezúttal csak ezt a pár nevet említsem.

Valóban: egy erdélyi magyar írónemzedék jelentkezett a *Termés* hasábjain — olyan színvonalon szólva a maguk sajátos célkitűzéseinek szellemében a közös gondokról, közügyi jelenségekről, rangos művekről, amiben nyoma sem volt holmi avatag provincializmusnak, kezdetlegességnek. A lapszám recenzensei is felfigyelhettek erre. Féja Géza Budapesten, az *Esti Magyarország* december 29-i számában adott hírt a *Termés* megjelenéséről, üdvözölve a rokonszenves eszmei irányu-

lást; Szentimrei Jenő valamivel később — 1943 márciusában — közölt az első kötetéről terjedelmes elemzést a *Magyar Csillag*ban, vázolvva a kolozsvári lapalapítás előzményeit is. Idézte *A magára talált Erdély* című nyilatkozatból Szabédiék elvi álláspontját, miszerint: „Nem lobogtatunk semminő új világnézeti jelszavakat. Megtagadni sem akarjuk a közös múltat, de az egyetemleges felelősséget sem akarjuk vállalni azért a múltért, mely nem egészen a miénk. Erdélyiek akarunk maradni, de három esztendeje itt a kisebbségi írás anakronisztikussá vált. A mi erdélyiségünk bizonyos mértékben folytatása a tieteknek, de az új életviszonyok megújulást követelnek ezen a vonalon is. Annyi az egész: felnőttek érezzük magunkat, magunk gazdáink akarunk lenni”. Az irodalmi megújulás igénye jelentkezett határozottan, messzehangzóan a *Termés* első számában, s ez a szerkesztői törekvés érvényesült változatos módon a továbbiakban is.

Ahogy Kiss Jenő később megfogalmazta: a *Termés* „spiritus rectora” kezdettől fogva Szabédi László volt. „A *Termés* és Szabédi alakja bennem mindörökké összeforrta” — írta visszaemlékezésében, és megjegyezte: „Annyi bizonyos: a háború kibontakozása és a közélet elajlasodása közepette a *Termés* volt egyik utolsó fellágvára az őszinte és igaz szónak, az egyéniség megnyilatkozásának” ezeken a tájakon. Szabédi meghatározó jelenléte mellett kétségtelenül Böződi volt a *Termés* szellemiségének hű kifejezője. Az a két esztendő, melyben a folyóirat megjelenhetett, Böződi György írói pályájának egyik legjelentősebb szakasza. Ez időben születtek azok az esszéi, tanulmányai, amelyekben irodalmunk múltjának és jelenének hivatott ismerőjeként, bátor szókimondással jelentkezhetett a nyilvánosság előtt. A Móricz Zsigmonddal való 1941-es erdélyi barangolás megörökítése után, a következő számokban sorra jelentek meg a *Termés* hasábjain kiváló írásai: 1943-ban a *Tél* című kötetben közölte *Népiség az erdélyi irodalomban* című tanulmányát, ami előzőleg — februárban — a Beregszászon, Ungváron, Munkácson és Csapon tartott irodalmi *Termés*-esteken hangzott el bevezetőként. Ezúttal Böződi gyökértelennek, tartalmatlannak nevezte azt a fajta székely népiséget, amely szerinte Nyirőnél (és Tamásinál is) az eleven szociális kérdések megkerülését, a misztikumban való elmerülést jelenti. „Meg kell menteni és illő helyére vissza kell állítani az erdélyi írásban a szociális tartalmat, hogy ne csak szép és szórakoztató erdélyi könyvek kerüljenek a gondolkodó magyar olvasók kezébe, hanem adjanak az írók hiteles és megbízható helyzetrajzot arról a népről, mely maga helyett szószólónak küldte őket, és amelynek annyi elintézetlen, megoldásra váró ügye van (...)”. Nem mindenütt talált kedvező, egyetértő fogadtatásra Böződinek ez a keményen bíráló megnyilatkozása; a kiélezett fogalmazás sok vonatkozásban igazságtalannak is bizonyult. (Később, 1944-ben Nyirőnek a *Néma kizűdelem* című kitűnő Mezőség-regényéről ugyancsak a *Termés*ben adott közre egyértelműen elismerő méltatást.)

Az irodalomtörténész Böződi György volt jelen a *Termés*ben 1943 tavaszán is, amikor Tolnai Lajos *Sötét világ* című önéletrajzáról írt cikket, majd a következő számban a Kuthy Lajosról szóló tanulmányával találkozhattak az olvasók. A *Termés* 1944-es nyári számában pedig ugyanő elemezte behatóan Féja Géza magyar irodalomtörténetének (*Régi magyarság, A fehérvilágosodástól a sötétedésig, A nagy vállalkozások kora*)

három kötetét — *A mítosz teremtő szerepe* címmel. Féja irodalomtörténetét Böződi bevalóttan inkább művészi alkotásnak fogta fel, mert — mint írta volt — „így közelebb kerülhetünk lényegéhez és mert valójában is inkább irodalom, mint tudomány”. Különösen értékesnek nevezte a szerző társadalmi vonatkozású fejtegetéseit.

A *Termés* szerkesztésében kezdettől fogva érvényesült az a követelmény, hogy a folyóiratot a szabad, kötetlen véleménymondás, a tiszta beszéd fórumává kell tenni. Ezt a nyitottságot szemlélteti az is — például —, ahogyan Szabédi és Böződi Tamási Áron írásművészetéről korántsem egybehangzóan ítélték az itt közölt tanulmányokban. De leginkább az 1943-as, *Elvek, gondolatok* című ankét szemlélteti, hogy a legkülönbözőbb nézetek szembesítésére törekedett a szerkesztőség, amikor válaszokat kért a gonddal megfogalmazott kérdésekre. A megkeresettek közül Erdei Ferenc, Féja Géza, Kós Károly, Kovács Imre, László Gyula, Makkai János, Mályusz Elemér, Márai Sándor, Nagy István, Németh László, Szekfű Gyula, Tamás Lajos, Veres Péter válaszolt a kérdésekre. Arról vallottak, hogy miként látják a korabeli magyar társadalom döntő problémáit, a kultúra, a nevelés időszerű kérdéseit, a megújulás útján való előrehaladás lehetőségeit (különböző okok miatt nem szerepel itt válaszával a megkeresettek közül Illyés Gyula, Kodolányi János, Karácsony Sándor, Szabó Dezső, Tamási Áron, Zilahy Lajos). Az ankét hasznosságát illetően nem volt egységes a szerkesztők véleménye. Böződi azt javasolta, hogy a legfontosabb témákat tanulmány formájában írássák meg a megkeresettekkel s közöljék aztán a *Termés*ben. Így érvelt: „A dolgok és álláspontok ma olyan hamar alakulnak, hogy mi évnegyedes ankétokkal nem tudunk lépést tartani velük, ha az aktuális magyar kérdésekről van szó”. Mindezek ellenére: az *Elvek, gondolatok* ankét 1943-ban a *Termés* nagy fegyverténye volt, s tagadhatatlan hiányosságai ellenére is jelentős megnyilatkozása a korszak magyar szellemiségének.

A *Termés* 1943-as nyári számának megjelenése — ezzel az ankéttal — szinte egybeesett az emlékezetes szárszói konferenciával, melyen Szabédi mellett Böződi is jelen volt s felszólalt. Voltaképp elégedetlenségének adott hangot, amikor többek között ezt mondta: „Mi itt végighallgattunk egy sereg kitűnő előadást, ezek azonban annyira eszmei síkon mozogtak, hogy a mi gyakorlati erdélyi kérdéseinkre alig találhattunk bennük feleletet. Mert Erdélyben lényegesen mások a viszonyok, mint a Királyhágón innen, elég csak néhány dologra utalnom, így a székelység sajátos helyzetére és ügyeire (...)”. Böződi és Szabédi nem a *Termés* küldötteként vett részt a szárszói konferencián — mégis: a kolozsvári folyóiratban közölt ankétoknak és a szárszói tanácskozásnak sok az érintkezési pontja, ami a megnyilatkozások lényegét illeti.

Köztudott, hogy a *Termés*nek kezdetektől fogva szoros eszmei kapcsolatai voltak a népi mozgalommal — de emiatt mégsem lehet kifejezetten a népi szellemiség orgánumának tekinteni. Elegendő figyelmesen szemügyre venni szerzőit: a költő Horváth István (akinek a pályája elválaszthatatlanul összefügg a *Termésszel*), Sinka István, Gellért Sándor, Gulyás Pál mellett gyakran szerepelt a lapban Jékely Zoltán, Kiss Jenő, Horváth Imre, Weöres Sándor, prózával jelen volt Asztalos István,

Böződi György, Kárász József, Szabó Pál, Tatay Sándor épp úgy, mint Gagy László vagy Wass Albert; az esszéisták, tanulmányírók, kritikusok rendjében — mások mellett — Balogh László és Erőss Alfréd, Juhász Géza és Mikecs László, László Gyula és Makkai László, Jócsik Lajos és Nagy Elek nevével találkozhatunk, s hírt adtak magukról a pályakezdő fiatalok is: Létay Lajos, Marosi Péter, Oláh Tibor, Faragó József. Böződi egy interjúban nem alaptalanul hangsúlyozhatta: „Jó és értékes írásokat közlünk. Más korlátot senki elé nem kíván állítani a szerkesztőség. Biztosítja az író teljes egyéni szabadságát és megnyilvánulási lehetőségét. Még csak a divatos népi és urbánus jelszavaknak sem tesz engedményt, hiszen ma már szinte az egyetlen folyóirat Magyarországon, melynek szerzői között mindkét irány képviselve van”. (*Böződi György a Termés elleni támadásokról és az új erdélyi írócsoport célkitűzéseiről*. Székely Szó, 1943. május 2.)

Ámde: „Habent sua fata ...” Sorsunk van a folyóiratoknak is, nem csak a könyveknek. A *Termés* utolsó, 1944-es Nyár számát még összeállíthatta Kiss Jenő (a felelős szerkesztő Böződi György volt), de ez már a kényszerű vég: a háborús idők szellemgyilkos sodrásban megszűnt itt az *Erdélyi Helikon* is, a *Pásztorújság* is — a rövid életű *Terméssel* együtt.

Aztán — az ötvenes években — jó ideig nemigen esett szó érdemleges módon a *Termés*ről sem irodalmunk szóban forgó esztendeinek vizsgálata során; csak később olvashattuk itt-ott Béládi Miklós, Borbándi Gyula, Czine Mihály, Csatári Dániel, Cseke Péter, Pomogáts Béla értékelő sorait, s 1993 áprilisában közölte a Látó B. Nándor Orsolya tanulmányát a *Termés* megalakulásáról — egy doktori disszertáció részleteként.

Remélhető, hogy előbb-utóbb kezünkbe vehetjük a hagyatékok ide vonatkozó anyagát, s azokat az elkészült folyóirat repertóriumokat, bibliográfiákat, melyek hiányában aligha lehetséges megírni irodalmunk közelmúltjának hiteles történetét.

Beke Sándor

A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében (I.)

Előbeszéd

Amikor az ember az útról többször visszatekint, vagy visszatér — azt szokták mondani: oda valamiért visszahúzza a lelke. Igen, így van ez, igaz ez a mondás.

Nos, engem — még mindig — visszahív a lelkem az 1990 és 1999 között a főszerkesztésben Székelyudvarhelyen megjelent *Székely Útkereső* című folyóirathoz. Ahhoz a székelyföldi kiadványhoz, mely maradandó nyomot hagyott nemcsak az én lelkemben, hanem az erdélyi magyar sajtó XX. század végi életében, történetében is.

Mert miért ne valljam be ismét: ez a folyóirat nevénél, tartalmánál, célkitűzéseinél fogva is kereső volt, igazi székely szellemi (út)kereső. Amolyan székely fórum, mely, mint egy „szellem-radar” összpontosította az erdélyi és a határon túli magyar szellemiséget, hogy hitelesen tükrözze a székely embert, e nép egyenes tartását és jellemét, cselekvő akaratát és tiszta szándékát arra nézve, hogy a történelem útjain igenis hajlandó és képes továbblépni, saját, egyéni utat keresni magának.

A *Székely Útkereső* megszületéséről és életéről sajtómonográfiák, antológiák jelentek meg 2007 és 2009 között. Sőt, 2010-ben *A Székely Útkereső levelesládája 1990—2000* címmel napvilágot látott a szerkesztőségbe beérkezett levelek gyűjteménye is, mely dokumentum értékén túl egy másik érdekes sajtójelenségre is felhívja a figyelmet, arra, hogy a korábban provincializmussal vádolt Székelyudvarhely, a „székely anyaváros” a Székely Útkereső szellemi műhely, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és az 1990 után alapított szellemi intézményeivel együtt, íme, Erdély nagy szellemi központjai mellé zárkózik fel. Azzal a visszavonhatatlan ténnyel, hogy az egyetemes magyarság neves írói és tudósai, egyetemi tanárai és a minden tudományágban jeles kutatói hittel és bizalommal keresték fel Székelyudvarhelyen alapított erdélyi hatósugarú szellemi műhelyünket.

A Székely Útkereső levelezés és dokumentumok tükrében című tanulmányomban azt szeretném az erdélyi magyar sajtótörténet asztalára tenni, amit a tíz évfolyamig — 1990 és 1999 között — napvilágot látott *Székely Útkereső*ről megörökített könyvekből* szándékosan kihagytunk vagy szerkesztői megfontolásból mellőztünk: a Székely Útkereső munkatársainak intenzív munkájáról, s magáról a szerkesztői-munkatársi kapcsolattartásról, a terjesztésről, de főleg a folyóirat terjesztőiről és a kiadvány értékeléséről. Ezekre a kérdésekre most *A Székely Útkereső Levelesládája 1990—2000* (Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010)
